

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЛЬВІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»**

БРАНДИБУРА ІРИНА ЮРІЇВНА

УДК 378.4:32(410.1)

**ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА
БАКАЛАВРІВ ГУМАНІТАРНИХ НАУК З ПОЛІТОЛОГІЇ В
УНІВЕРСИТЕТАХ АНГЛІЇ ТА УЕЛЬСУ**

13.00.04 – Теорія та методика професійної освіти

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Львів – 2019

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у Національному університеті «Львівська політехніка»,
Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник: доктор педагогічних наук, професор
МУКАН Наталія Василівна,
Національний університет
«Львівська політехніка»,
завідувач кафедри іноземних мов.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
ТРЕТЬКО Віталій Віталійович,
Хмельницький національний університет,
декан факультету міжнародних відносин;

кандидат педагогічних наук, доцент
ЛАВРИШ Юліана Едуардівна,
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут
імені Ігоря Сікорського»,
доцент кафедри англійської мови технічного
спрямування № 2.

Захист відбудеться 01 березня 2019 р. о 12⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 35.052.24 у Національному університеті «Львівська політехніка» за адресою: 79013, м. Львів, вул. С. Бандери, 55, 3-й поверх, ауд. 32.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Національного університету «Львівська політехніка» за адресою: 79013, м. Львів, вул. Професорська, 1 та на сайті <http://www.lp.edu.ua/research/dissertations-directory>.

Автореферат розісланий 31 січня 2019 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

О. С. Білик

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. На початку ХХІ століття спостерігається ускладнення політичного життя, виникнення нових форм політичної діяльності, зростаюча політизація суспільних процесів і необхідність всебічного аналізу та наукового прогнозування їхнього розвитку, зростання рівня політичної культури громадян та підвищення вимог до політичного керівництва держави. Зміна стандартів та механізмів суспільного функціонування зумовлює потребу реформування системи вищої освіти для підготовки нової генерації політологів.

Організації міжнародного, європейського та національного рівнів визначають тенденції функціонування та розвитку політологічної освіти, зокрема сприяють активізації інтеграційних процесів у сфері політології, розробляють стандарти та механізми забезпечення якості професійної підготовки політологів, вдосконалюють методико викладання політології у закладах вищої освіти, окреслюють пріоритетні напрями політологічних досліджень, розглядають питання акредитації і міжнародного визнання навчальних курсів і програм, розробляють уніфіковану термінологію відповідно до світових стандартів.

Сьогодні стратегічним завданням України є інтегрування національної системи вищої освіти у європейський освітній простір, що задекларовано в її нормативно-правовій базі (Національна доктрина розвитку освіти України у ХХІ столітті (2002), Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року (2013), Закон України «Про вищу освіту» (2014), Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні (2016). Реалізація цих завдань передбачає гармонізацію напрямів і принципів реформування вищої освіти із загальними тенденціями розвитку в умовах сучасного суспільства. Важливим для визначення стратегічних напрямів розвитку університетської освіти в Україні є аналіз розвитку освіти за кордоном. У цьому контексті науковий інтерес становить досвід Англії та Уельсу, де система вищої освіти має глибокі історичні корені, здобула світове визнання за високі якісні показники, сприяє соціальному, економічному, політичному розвитку держави, гармонійно поєднує національні традиції й світові освітні тенденції.

Політична діяльність як важлива частина суспільних відносин і самостійна сфера суб'єктної діяльності зумовила виникнення напряму професійної підготовки «Політологія» зі своєю специфічною методикою. У працях відомих зарубіжних науковців висвітлено різноманітні теоретичні і практичні аспекти професійної підготовки політологів, а саме: методи і форми професійної підготовки політологів (Р. Баттістоні (R. Battistoni), В. Гадсон (W. Hudson), К. К. Арчер (C. C. Archer), М. К. Міллер (M. K. Miller), С. Куртіс (S. Curtis), Б. Аксфорд (B. Axford), Дж. Крейг (J. Craig), С. Гейл (S. Hale), Дж. Фоулер (J. Fowler), Д. Шрейбер (D. Schreiber), Л. Гаррісон (L. Harrison), Л. Сез (L. Sez); зміст професійної підготовки політологів (К. Гормлі-Генан (C. Gormley-Heenan), С. Лайтфут (S. Lightfoot), Дж. Ішіяма (J. Ishiyama), В. Дж. Міллер (W. J. Miller), Е. Саймон (E. Simon); застосування інформаційно-комунікаційних технологій у процесі професійної підготовки політологів

(С. Куртіс (S. Curtis), Б. Аксфорд (B. Axford), А. Блер (A. Blair), К. Гібсон (C. Gibson), Р. Гаггінс (R. Huggins), Ф. Шеррінгтон (Ph. Sherrington); підходи, принципи та методи оцінювання (А. Блер (A. Blair), С. МакГінті (S. McGinty); А. Блер (A. Blair), С. Куртіс (S. Curtis), С. Шілдс (S. Shields), К. Янг (C. Young); підготовка студентів-політологів до науково-дослідної діяльності (П. Бурнгам (P. Burnham), К. Гілард Латц (K. Gillard Lutz), В. Грант (W. Grant), З. Лайтон-Генрі (Z. Layton-Henry), Г. Волкінгтон (H. Walkington).

Концептуальні положення порівняльної педагогіки обґрунтовували О. Барабаш, Н. Бідюк, М. Бусько, Б. Вульфсон, Т. Десятов, К. Істоміна, С. Калашнікова, Ю. Лавриш, О. Локшина, В. Луговий, З. Малькова, Н. Муқан, Л. Пуховська, А. Сбруєва, Ж. Таланова, Ю. Шийка. Протягом останніх років компаративно-педагогічні дослідження вищої професійної освіти Великої Британії здійснені українськими науковцями (Н. Авшенюк, М. Гаврилюк, В. Гарапко, В. Третько), проте система професійної підготовки політологів в університетах Англії та Уельсу ще не була об'єктом ґрунтовних наукових досліджень.

Аналіз напрацювань теоретиків у галузі педагогіки, нормативно-правових документів, які регулюють сферу вищої освіти, а також освітньо-професійних програм підготовки бакалаврів політології дав змогу виявити суперечності між: запитами суспільства щодо підготовки висококваліфікованих фахівців у галузі політології та недостатнім рівнем їх задоволення системою професійної підготовки політологів; необхідністю забезпечення якості програм професійної підготовки політологів відповідно до міжнародних освітніх стандартів та недосконалістю нормативно-правового та навчально-методичного забезпечення цієї підготовки в Україні; необхідністю використання потенціалу інтернаціоналізації й міждисциплінарності та їх фактичною реалізацією в освітньому процесі системи вищої освіти; необхідністю забезпечення відповідних умов для розвитку професійної компетентності майбутніх політологів та традиційними підходами до теоретичної і практичної підготовки бакалаврів-політологів.

Таким чином, соціальне значення фахової підготовки політологів, гострі практичні потреби вищої професійної освіти України, а також недостатнє вивчення зарубіжного досвіду, що суперечить об'єктивній необхідності освітньої практики, зумовили вибір теми дослідження **«Професійна підготовка бакалаврів гуманітарних наук з політології в університетах Англії та Уельсу»**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Тема дисертації відповідає науковому напрямку кафедри іноземних мов Національного університету «Львівська політехніка» «Проблеми лінгвістики науково-технічного і художнього тексту, питання лінгвометодики та педагогіки». Дисертаційне дослідження виконано відповідно до наукової теми «Теорія і практика розвитку освітніх систем та професійної підготовки фахівців в умовах трансформаційних суспільних процесів» (номер держреєстрації 0115U000456).

Тема затверджена вченою радою Національного університету «Львівська політехніка» (протокол № 12 від 30.04.2015) та узгоджена в бюро Міжвідомчої ради з координації наукових досліджень у галузі педагогіки і психології НАПН України (протокол № 5 від 23.06.2015).

Мета дослідження – виявити особливості професійної підготовки бакалаврів гуманітарних наук з політології в умовах університетської освіти Англії й Уельсу та розробити науково-методичні рекомендації щодо використання ідей англійського й уельського досвіду в університетах України.

Відповідно до мети дослідження визначено такі завдання:

- 1) висвітлити професійну підготовку бакалаврів гуманітарних наук з політології як науково-педагогічну проблему;
- 2) дослідити організаційно-педагогічні засади професійної підготовки бакалаврів гуманітарних наук з політології в університетах Англії та Уельсу;
- 3) виконати порівняльно-педагогічний аналіз професійної підготовки бакалаврів гуманітарних наук з політології в університетах Англії, Уельсу та України;
- 4) розробити науково-методичні рекомендації щодо використання прогресивних ідей професійної підготовки бакалаврів політології в Англії та Уельсі в умовах університетської освіти України.

Об'єкт дослідження – університетська освіта Англії та Уельсу.

Предмет дослідження – теорія і практика професійної підготовки бакалаврів гуманітарних наук з політології в університетах Англії та Уельсу.

Методологічною основою дослідження є принципи об'єктивності, системності, всебічності вивчення педагогічних процесів і явищ, комплексного використання методів дослідження, єдності теорії і практики, педагогічної ефективності, а також системний, компетентнісний, міждисциплінарний, акмеологічний, аксіологічний та особистісно орієнтований підходи.

Методи дослідження. Специфіка обраної теми, мети і завдань дослідження вимагають використання комплексу *теоретичних методів*: аналіз і синтез напрацювань зарубіжних і вітчизняних науковців, нормативно-правової і педагогічної документації, кількісних та якісних показників університетської освіти досліджуваних країн; індукція, дедукція та узагальнення для визначення особливостей професійної підготовки бакалаврів у галузі політології в університетах Англії та Уельсу, формування суджень і висновків; систематизація і класифікація з метою представлення професійної підготовки бакалаврів гуманітарних наук з політології як комплексу взаємопов'язаних елементів; зіставлення, порівняння й критичне осмислення з метою виявлення спільного та відмінного у досвіді професійної підготовки бакалаврів з політології в Англії, Уельсі та Україні; *емпіричних методів*: спостереження, опитування адміністрації, науково-педагогічних працівників та здобувачів вищої освіти кафедри політології та міжнародних студій Університету Воріка.

Джерельна база: документи громадських, політичних міжнародних і національних організацій, зокрема ЮНЕСКО, Міжнародної асоціації політичної науки (International Political Science Association), Міжнародної асоціації студентів-політологів (International Association for Political Science

Students), Європейської асоціації політичної науки (European Political Science Association), Європейського консорціуму політичних досліджень (European Consortium for Political Research), Асоціації політичних студій Сполученого Королівства (Political Studies Association UK), Американської асоціації політичної науки (American Political Science Association); нормативно-правові документи міжнародного та національного рівнів: Міжнародний стандарт класифікації освіти (International Standard Classification of Education, 2011); Закон України «Про вищу освіту» (2014), Кодекс якості вищої освіти у Сполученому Королівстві (UK Quality Code for Higher Education, 2018), Інтегрована система академічного кодування (Joint Academic Coding System, 2018), Ключові компетентності для навчання упродовж життя: Європейська довідкова рамка (Key Competences for Lifelong Learning: European Reference Framework, 2007), Рамка якості досліджень (Research Excellence Framework, 2017), Стандартизована класифікація професій (Standard Occupational Classification, 2018), Предметний бенчмаркінг з політології і міжнародних відносин (Subject Benchmark Statement for Politics and International Relations, 2015); фахові видання у галузі політології: Британський журнал політики та міжнародних відносин (The British Journal of Politics and International Relations), Політичні студії (Political Studies), Огляд політичних студій (Political Studies Review), Політика (Politics), Політичний огляд (Political Insight); науково-педагогічна література, що відображає специфіку професійної освіти загалом, а також теорію та практику професійної підготовки майбутніх політологів; освітні програми, описи модулів, робочі навчальні програми дисциплін, програми практичної підготовки, документи про систему оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти, документація про систему забезпечення якості освіти в університетах Англії та Уельсу.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у тому, що *вперше виявлено* особливості професійної підготовки бакалаврів гуманітарних наук з політології в університетах Англії та Уельсу (автономізація, інтернаціоналізація і персоналізація освітнього процесу; диверсифікація освітніх програм; міждисциплінарний характер освітніх програм; гнучкість змісту освітніх програм; прикладний характер освітніх програм; акцентуація на самостійній та науково-дослідній роботі в освітньому процесі; широке використання методів активного навчання та інформаційно-комунікаційних технологій; забезпечення академічної мобільності здобувачів вищої освіти; інтегрованість системи професійної підготовки бакалаврів політології у міжнародний освітньо-науковий простір; забезпечення контролю якості вищої освіти); *висвітлено* професійну підготовку бакалаврів гуманітарних наук з політології як науково-педагогічну проблему, в основу якої покладено теорії, концепції, принципи, підходи філософії, політології, соціології, педагогіки, психології, економіки; *досліджено* організаційно-педагогічні засади професійної підготовки бакалаврів гуманітарних наук з політології в університетах Англії та Уельсу на основі розробленої структурної моделі, що охоплює нормативно-правовий, теоретико-методологічний, цільовий, стимулювально-мотиваційний, змістовий, операційний, контрольний-регулювальний, оцінно-результативний компоненти;

на основі порівняльно-педагогічного аналізу *виокремлено* спільне та відмінне у досвіді Англії, Уельсу й України; *розроблено* науково-методичні рекомендації щодо використання прогресивного досвіду Англії та Уельсу у системі університетської освіти України.

Уточнено зміст понять «бакалавр гуманітарних наук з політології», «фахівець з політології».

Подальшого розвитку набули положення про організацію професійної підготовки майбутніх фахівців з політології на основі комплексного використання традиційних та інноваційних методів навчання із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій, тісної співпраці університетів з місцевою громадою і потенційними роботодавцями.

Практичне значення дослідження полягає в тому, що його матеріали (модель професійної підготовки бакалаврів гуманітарних наук з політології в Англії та Уельсі, науково-методичні рекомендації) можуть використовувати науково-педагогічні працівники закладів вищої освіти України у процесі розробки та реалізації освітньо-професійних програм підготовки бакалаврів за спеціальністю 052 «Політологія».

Результати дослідження, матеріали монографії «Професійна підготовка фахівців з політології: досвід Англії та Уельсу», обґрунтовані провідні поняття і базу даних можуть використовувати українські науковці як матеріали для проведення порівняльних студій та наукового обґрунтування сучасних тенденцій розвитку вищої освіти в Україні; керівники структурних підрозділів університетів, працівники Міністерства освіти і науки України, залучені до процесів розроблення освітніх стандартів, акредитації закладів вищої освіти і ліцензування освітніх програм.

Результати дослідження **впроваджено** в освітній процес Бердянського державного педагогічного університету (акт № 57-23/745 від 25.06.2018); Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (акт № 06/50 від 25.06.2018), Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка (акт № 40 від 27.06.2018), Національного університету «Львівська політехніка» (акт № 67-01-1166 від 27.06.2018), Львівського національного університету імені Івана Франка (акт № 3070-28 від 09.07.2018).

Особистий внесок здобувача. У праці [11], опублікованій у співавторстві з Н. В. Мукан, автором досліджено специфіку нарахування кредитів для різних освітньо-професійних програм підготовки бакалаврів гуманітарних наук з політології, а також розподілу кредитів між інваріантною і варіативною складовими програми підготовки бакалаврів з політології в університетах Англії та Уельсу.

Апробація результатів дослідження здійснена на міжнародних науково-практичних конференціях: «Наукова дискусія: питання педагогіки та психології» (Київ, 2015); «Ключові питання наукових досліджень у сфері педагогіки та психології у XXI столітті» (Львів, 2016); «Розвиток наукової та інноваційної діяльності в освіті: здобутки, проблеми, перспективи» (Умань, 2016); «Актуальні питання сучасної науки» (Дніпро, 2018); «Інноваційні

наукові дослідження: теорія, методологія, практика» (Київ, 2018); наукових семінарах кафедри іноземних мов Національного університету «Львівська політехніка» (2015-2018 рр.).

Вірогідність результатів дослідження забезпечена методологічною обґрунтованістю вихідних позицій; використанням методів відповідно до мети та завдань дослідження; аналізом значного обсягу науково-педагогічної літератури, документів політичних організацій та асоціацій, нормативно-правової бази та навчально-методичного забезпечення факультетів політології та міжнародних відносин університетів Англії й Уельсу, позитивними результатами впровадження матеріалів дисертації у роботу закладів вищої освіти України.

Публікації. Основні положення та результати дисертаційного дослідження відображено у 12-ти працях (з них 11 – одноосібні): 1 монографія, 4 статті у наукових фахових виданнях України; 2 – у виданнях, включених до наукометричних баз даних (з них 1 належить до переліку наукових фахових видань України); 5 – у збірниках наукових праць і матеріалів конференцій.

Структура та обсяг дисертації. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел (415 найменувань, з них 313 – іноземними мовами), 8-ми додатків. Загальний обсяг дисертації складає 355 сторінок, з них 212 сторінок основного тексту, який містить 10 таблиць та 1 рисунок на 10-ти сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЙНОЇ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність та доцільність дослідження; вказано на зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами; визначено об'єкт, предмет, мету, завдання і методи дослідження; представлено джерельну базу; висвітлено наукову новизну та практичне значення одержаних результатів, апробацію та впровадження результатів дослідження; зазначено особистий внесок здобувача; подано структуру й обсяг дисертаційної роботи.

У першому розділі **«Професійна підготовка бакалаврів гуманітарних наук з політології як сучасна педагогічна проблема»** представлено методологічні основи дослідження, виконано аналіз теоретичних засад професійної підготовки бакалаврів гуманітарних наук з політології.

Методологія реалізації дослідження професійної підготовки бакалаврів гуманітарних наук з політології в університетах Англії та Уельсу передбачала дослідження, аналіз та класифікацію джерельної бази, до якої належать звіти про діяльність громадських, політичних міжнародних організацій; нормативні документи міжнародного та національного рівнів, відповідно до яких здійснюється розвиток вищої освіти та професійної підготовки фахівців; спеціалізовані журнали у галузі політології, на сторінках яких висвітлюються сучасні політичні проблеми; науково-педагогічна література, що відображає специфіку професійної освіти загалом; освітні програми, навчальні плани, робочі навчальні програми навчальних дисциплін, програми практичної підготовки, документи про систему оцінювання навчальних досягнень

студентів, документація про систему забезпечення якості освіти в університетах Англії та Уельсу.

Використання комплексу методологічних підходів порівняльної педагогіки дало змогу розглянути професійну підготовку бакалаврів гуманітарних наук з політології в університетах Англії та Уельсу як поліфункціональну, відкриту та динамічну систему, що розвивається відповідно до міжнародних тенденцій, стандартів вищої професійної освіти, з урахуванням національних запитів, потреб ринку праці та інтересів споживачів освітніх послуг.

В основу дослідження покладено використання системного підходу, що дозволило розробити авторську модель професійної підготовки бакалаврів гуманітарних наук з політології в університетах Англії й Уельсу та виконати аналіз її компонентів (мета і завдання; контекст, в якому вона реалізується; функції системотвірних компонентів; суб'єкти освітнього процесу; змістове наповнення; види і форми освіти, методи навчання; нормативно-правові акти, запити суспільства, потреби ринку праці тощо).

Застосування аксіологічного, компетентнісного, міждисциплінарного та особистісно орієнтованого підходів забезпечило всебічний розгляд професійної підготовки майбутніх політологів, метою якої є не лише підготовка фахівця, але й розвиток у нього відповідних особистісних і соціальних якостей, формування загальнолюдських та професійних цінностей.

Результати аналізу напрацювань зарубіжних та вітчизняних дослідників, висвітлених у науково-педагогічній літературі, свідчать про актуальність проблеми професійної підготовки майбутніх політологів з огляду на потребу у формуванні всебічно розвиненої, духовно багаті особистості фахівця, здатного адаптуватися до мінливості професійного середовища, толерувати полікультурність, критично сприймати та оцінювати себе й інших, продуктивно функціонувати у соціумі. Уточнено зміст основних понять компаративно-педагогічного дослідження, зокрема «бакалавр гуманітарних наук з політології», «фахівець з політології».

З'ясовано, що в основу професійної підготовки бакалаврів гуманітарних наук з політології в університетах Англії та Уельсу покладено комплексну інтеграцію сучасних філософських, політичних, психологічних, соціологічних, економічних та педагогічних теорій, концепцій, підходів, що визначають її основну мету і завдання, зміст освіти, її форми і види, методи навчання та оцінювання у контексті освітньо-професійної програми.

У другому розділі **«Організаційно-педагогічні засади професійної підготовки бакалаврів гуманітарних наук з політології в університетах Англії та Уельсу»** виконано дослідження особливостей організації підготовки бакалаврів політології та проаналізовано компоненти структурної моделі професійної підготовки бакалаврів гуманітарних наук з політології в університетах Англії та Уельсу.

На підставі опрацювання нормативно-правових документів і науково-методичних матеріалів висновуємо, що підготовка бакалаврів політології у системі університетської освіти Англії та Уельсу відповідає загально-європейським, національним освітнім стандартам і кваліфікаційним вимогам.

Програми підготовки фахівців у галузі політології характеризуються високим ступенем варіативності і міждисциплінарним характером, що забезпечує випускникам здатність ефективно адаптуватись до складних і динамічних умов розвитку сучасного суспільства, комплексно аналізувати реалії громадсько-політичного життя і продукувати різноманітні варіанти вирішення політичних питань.

У розділі представлено авторську модель професійної підготовки бакалаврів гуманітарних наук з політології в університетах Англії та Уельсу (Рис. 1) та проаналізовано цільовий, стимулювально-мотиваційний, змістовий, операційний, контрольно-регулювальний і оцінно-результативний компоненти.

Цільовий компонент окреслює кінцевий результат процесу професійної підготовки завдяки визначенню мети і завдань освітньо-професійної програми, базуючись на міжнародних і національних нормативно-правових документах, зокрема державних стандартах вищої освіти, галузевих стандартах, стандартах закладів вищої освіти, а також специфіці конкретної освітньої програми з урахуванням навчальних модулів, що становлять її основу. Метою професійної підготовки бакалаврів політології в університетах Англії та Уельсу є підготовка фахівців, які володіють базовим поняттєво-категорійним та аналітико-дослідницьким апаратом політичної науки для практичної роботи у сферах громадської і політичної діяльності, місцевого самоврядування та державного управління, що передбачає виконання таких завдань: підготовка до професійної трудової і науково-дослідної діяльності, формування і розвиток високорівневих інтелектуальних, комунікативних, технічних, міжособистісних умінь та навичок, виховання соціальних і демократичних цінностей, почуття глобальної громадянськості, сприяння формуванню особистісної цілісності випускника.

Стимулювально-мотиваційний компонент передбачає створення умов для формування позитивної внутрішньої і зовнішньої мотивації студентів до навчально-пізнавальної діяльності, що забезпечує сприятливе середовище для розкриття інтелектуального потенціалу індивіда й опанування професійними знаннями, формування і розвитку вмінь і навичок. У цьому контексті програми підготовки в Англії та Уельсі передбачають співпрацю університетів з урядовими, громадськими і приватними організаціями з метою розробки та реалізації освітніх ідей, програм, схем для забезпечення можливостей освітньо-професійного розвитку; високий рівень професійної компетентності науково-педагогічних працівників університетів; вивчення актуальних питань за допомогою використання сучасних методів і технологій; ефективну реалізацію студентоцентрованого підходу, об'єктивну систему контролю й оцінювання.

Змістовий компонент моделі професійної підготовки бакалаврів гуманітарних наук з політології охоплює спеціальні і загальні знання, вміння і навички, якими повинні оволодіти випускники бакалаврату зі спеціальності «Політологія» за умови успішного виконання освітньої програми, що забезпечує формування відповідних світоглядних позицій, набуття досвіду соціальної взаємодії і готовність до професійної діяльності відповідно до обраної спеціальності.

Рис. 1. Структурна модель професійної підготовки бакалаврів гуманітарних наук з політології в університетах Англії та Уельсу

Змістове наповнення освітніх програм підготовки бакалаврів політології в університетах Англії та Уельсу характеризується значною варіативністю. В обов'язковій компоненті освітніх програм значна увага приділяється модулям аналітико-дослідницького змісту, а вибіркова компонента охоплює модулі актуального прикладного характеру.

Операційний компонент визначає принципи, методи, форми, технології навчання і викладання, за допомогою яких здійснюється освітній процес з метою опанування змістом освітньої програми, де важлива увага приділяється встановленню конструктивних відносин між студентом і викладачем, що виконує роль фасилітатора і забезпечує активне залучення студентів до навчально-пізнавальної діяльності. Операційний компонент характеризується наявністю різних типів програм, зокрема програми, що ведуть до присвоєння ступеня бакалавра гуманітарних наук, бакалавра гуманітарних наук з відзнакою, бакалавра гуманітарних наук основної/додаткової спеціальності, бакалавра гуманітарних наук подвійної або потрійної спеціальності.

В англійських та уельських університетах використовують очну, заочну, змішану, дистанційну форми освіти. В освітньому процесі застосовують різні форми організації освітнього процесу, серед яких навчальні заняття (лекційні, семінарські, практичні, лабораторні, індивідуальні заняття, консультації), самостійна робота, практична підготовка і контрольні заходи; традиційні та інноваційні методи навчання комунікативно-дискусійного, проблемно-аналітичного та імітаційного характеру.

Контрольно-регулювальний компонент моделі забезпечує моніторинг та визначення ефективності реалізації вищезгаданих компонентів професійної підготовки майбутніх фахівців у галузі політології і вчасне коригування освітнього процесу з метою досягнення оптимальних результатів. З'ясовано, що основними видами контролю є попередній, поточний та підсумковий, а формами контролю є контроль викладачем, самоконтроль студентом і взаємоконтроль, що здійснюється студентами.

Оцінно-результативний компонент передбачає оцінювання рівня навчальних досягнень студентів з огляду освоєння ними визначених у програмі загальних і спеціальних компетентностей відповідно до встановлених критеріїв оцінювання. У цьому контексті, слід зазначити, що 1 кредит в університетах Англії та Уельсу відповідає 0,5 кредита ЄКТС, а його обсяг становить 10 годин, таким чином навчальне навантаження здобувача вищої освіти на бакалаврському рівні зі спеціальності «Політологія» у досліджуваних країнах коливається від 3600 годин у рамках трирічної програми, і 4800 годин у рамках чотирирічної програми.

Особливістю професійної підготовки бакалаврів політології в університетах Англії та Уельсу є те, що модулі першого року навчання не мають вагового коефіцієнта, тоді як модулі другого і третього років навчання мають однаковий ваговий коефіцієнт: 0%, 50%, 50% відповідно. Процес контролю та оцінювання успішності студентів-політологів в університетах Англії й Уельсу характеризується високим ступенем прозорості (подання, перевірка, оцінювання роботи та надання відгуку); високим рівнем деталізації

відгуку, що надається викладачем; наданням переваги письмовим формам підсумкового контролю, що гарантує об'єктивність оцінювання і систематичність застосування чітких критеріїв оцінювання; приділенням значної уваги рефлексивному аналізу власної діяльності здобувачем вищої освіти; повідомленням оцінки особисто здобувачу вищої освіти.

Визначено, що університети Англії та Уельсу завдяки використанню кредитно-модульної системи організації освітнього процесу забезпечують гнучкість програм професійної підготовки фахівців у галузі політології, що відображено у тривалості навчання, спектрі навчальних можливостей, рівні свободи у формуванні освітньої траєкторії, комбінації профільюючих дисциплін.

У третьому розділі **«Порівняльно-педагогічний аналіз професійної підготовки бакалаврів з політології в університетах Англії, Уельсу та України»** представлено результати дослідження стану професійної підготовки бакалаврів з політології в університетах України, виконано порівняльний аналіз професійної підготовки бакалаврів у галузі політології в Англії, Уельсі та Україні, а також розроблено науково-методичні рекомендації щодо використання прогресивних ідей та досвіду професійної підготовки бакалаврів з політології Англії та Уельсу в умовах університетської освіти України.

З метою забезпечення об'єктивності результатів вивчення досвіду Англії, Уельсу та України ми виконали порівняльний аналіз діяльності закладів вищої освіти. Виявлено найсуттєвіші відмінності у досвіді досліджуваних країн, зокрема: ступінь інтегрованості у міжнародний освітній та науковий простір; реалізація міждисциплінарного потенціалу політології у контексті мульти- й інтердисциплінарних програм; реалізація принципу інтернаціоналізації освіти за допомогою присвоєння спільних дипломів; гнучкість освітніх програм і свобода формування власної освітньої траєкторії з урахуванням кількісного співвідношення інваріантної та варіативної складових; обсяг модулів аналітико-дослідницького характеру в обов'язковій компоненті програми; різноманіття, актуальність і прикладний характер модулів вибіркової компоненти програми; моделі практичної та наукової підготовки; ефективність реалізації моделей інкорпорування наукової роботи викладачів у процес підготовки бакалаврів політології; співвідношення обсягу аудиторних занять і самостійної роботи у навчальному навантаженні студента-політолога; реалізація студентоцентрованого підходу; використання інформаційно-комунікаційних технологій; методи підсумкового контролю; обсяг навчального навантаження студента-політолога (обсяг кредитів і кількість годин на один кредит), а також ваговий коефіцієнт модулів за роками навчання.

Важливим результатом виконаного дослідження професійної підготовки бакалаврів гуманітарних наук з політології в університетах Англії та Уельсу є окреслення можливостей використання конструктивних ідей і досвіду Англії та Уельсу в умовах університетської освіти України, а саме для реалізації на: національному, університетському, факультетському або кафедральному рівні, рівні науково-педагогічного працівника і здобувача вищої освіти.

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі запропоновано вирішення наукового завдання щодо виявлення особливостей професійної підготовки бакалаврів гуманітарних наук з політології в умовах університетської освіти Англії й Уельсу та розробки науково-методичних рекомендацій щодо використання ідей англійського та уельського досвіду в університетах України. Результати виконаного дослідження дають змогу сформулювати такі висновки:

1. Професійна підготовка бакалаврів гуманітарних наук у галузі політології здійснюється в умовах університетської освіти Англії та Уельсу. До особливостей, які їй притаманні, віднесено: автономізацію, інтернаціоналізацію і персоналізацію освітнього процесу; диверсифікацію і міждисциплінарний характер освітніх програм; гнучкість змісту освітніх програм; прикладний характер освітніх програм; акцентуацію на самостійній та науково-дослідній роботі в освітньому процесі; широке використання методів активного навчання та інформаційно-комунікаційних технологій; забезпечення академічної мобільності здобувачів вищої освіти; інтегрованість системи професійної підготовки бакалаврів політології у міжнародний освітньо-науковий простір; забезпечення контролю якості вищої освіти.

В основу професійної підготовки бакалаврів гуманітарних наук у галузі політології покладено комплекс сучасних філософських, політичних, соціологічних, педагогічних, психологічних, економічних теорій, концепцій, принципів та підходів (*теорії та концепції*: економічна ефективність вищої освіти, соціальний реконструктивізм, прогресивізм, когнітивний плюралізм, теорії системи, когнітивізму, конструктивізму, концепція активного навчання; *принципи*: загальні (доступності, відкритості, гуманізації, демократизації, науковості, системності, послідовності, гнучкості, мобільності, інтеграції з наукою і виробництвом, зв'язку теорії з практикою, фундаменталізації, індивідуалізації) і специфічні (варіативності, суспільного діалогу, культурної рефлексії, методологічного плюралізму, міждисциплінарної інтеграції); *підходи*: системний, компетентнісний, міждисциплінарний, акмеологічний, особистісно орієнтований, аксіологічний).

2. Охарактеризовано організаційно-педагогічні засади професійної підготовки бакалаврів гуманітарних наук з політології в університетах Англії та Уельсу. Розроблено й обґрунтовано модель професійної підготовки бакалаврів гуманітарних наук з політології в університетах Англії та Уельсу, яка охоплює цільовий (метою програм є підготовка фахівців, які володіють базовим поняттєво-категорійним та аналітично-дослідницьким апаратом політичної науки для практичної та науково-дослідної роботи у сферах громадської діяльності, політичної діяльності, місцевого самоврядування та державного правління), стимулювально-мотиваційний (створення освітнього середовища, що сприяє розкриттю інтелектуального потенціалу здобувачів вищої освіти; високий рівень професійної компетентності науково-педагогічних працівників університетів; вивчення актуальних питань за допомогою використання сучасних методів і технологій; об'єктивна система контролю й оцінювання;

співпраця університетів з урядовими, громадськими і приватними організаціями з метою реалізації спільних освітніх проектів і програм працевлаштування; визнання якості і престиж вищої освіти у суспільстві; залежність майбутнього працевлаштування і кар'єрного росту від академічних досягнень), змістовий (змістове наповнення освітніх програм підготовки бакалаврів з політології характеризується високим ступенем варіативності; підготовка складається з циклу базових фахових дисциплін, циклу спеціалізованих фахових дисциплін, практичної та наукової підготовки), операційний (типи освітніх програм: бакалавр гуманітарних наук, бакалавр гуманітарних наук з відзнакою, бакалавр гуманітарних наук основної/додаткової спеціальності, бакалавр подвійної/потрійної спеціальності; форми освіти: очна, заочна, змішана, дистанційна; форми організації навчального процесу: навчальні заняття, самостійна робота, практична підготовка, контрольні заходи; методи активного навчання дискусійно-аналітичного, проблемно-орієнтованого та імітаційного характеру), контрольнорегулювальний (види контролю: попередній, поточний, підсумковий; форми контролю: контроль викладачем, взаємоконтроль студентами, самоконтроль студентом), оцінно-результативний (освітньо-професійні програми різняться кількістю кредитів від 300 до 480 кредитів, де 1 кредит відповідає 0,5 кредита ЄКТС, а його обсяг становить 10 годин) компоненти.

3. У результаті виконаного порівняльно-педагогічного дослідження виявлено спільне та відмінне у професійній підготовці бакалаврів гуманітарних наук з політології в університетах Англії, Уельсу та України. До спільних атрибутів належать: модернізація існуючої системи професійної підготовки політологів з урахуванням сучасних міжнародних і національних тенденцій та пріоритетів розвитку вищої освіти; ступеневість та неперервність професійної освіти; автономність університетів; теоретико-методологічна база професійної підготовки бакалаврів політології; стандартизація професійної підготовки; поділ освітньо-професійної програми на обов'язкову і вибірково компоненти; застосування компетентнісного підходу до розробки та реалізації програм підготовки майбутніх фахівців з політології.

Специфічними атрибутами досвіду Англії та Уельсу є: високий ступінь інтегрованості у міжнародний освітній і науковий простір; диверсифікація освітньо-професійних програм шляхом реалізації міждисциплінарного потенціалу політології; ефективна інтернаціоналізація освіти за допомогою програм спільних дипломів; гнучкість освітніх програм і свобода здобувача вищої освіти у формуванні власної освітньої траєкторії, що реалізується за допомогою комбінування інваріантної та варіативної складових; прикладний та аналітико-дослідницький характер освітньо-професійних програм підготовки бакалаврів політології; різноманіття моделей практичної підготовки; різноманіття моделей наукової підготовки; заохочення та підтримка бакалаврських досліджень у позапрограмний час; ефективна реалізація моделей інкорпорування наукової роботи викладачів у процес підготовки бакалаврів політології; виділення значного обсягу навчального навантаження студента-політолога на самостійну роботу; ефективна реалізація студентоцентрованого

підходу; активне використання інформаційно-комунікаційних технологій; налагоджена співпраця університетів з потенційними роботодавцями з метою втілення спільних проєктів та сприяння подальшому працевлаштуванню випускників.

Характерними атрибутами досвіду України є: низький ступінь інтегрованості у міжнародний освітній і науковий простір; початковий етап реалізації міждисциплінарного підходу до розробки та реалізації освітньо-професійних програм підготовки бакалаврів в галузі політології; початковий етап інтернаціоналізації професійної підготовки; недостатня гнучкість та персоналізація освітніх програм з огляду співвідношення інваріантної та варіативної складових; теоретичний характер освітньо-професійних програм підготовки бакалаврів політології; реалізація моделей короткотривалої практичної підготовки; недостатня систематичність і ґрунтовність формування науково-дослідницької компетентності; недостатній рівень реалізації моделей інкорпорування наукової роботи викладачів у процес підготовки бакалаврів політології; значний обсяг аудиторних занять та недостатнє використання потенціалу самостійної роботи здобувачів вищої освіти; недостатня реалізація студентоцентрованого підходу; недостатнє використання сучасних технологій; великий обсяг навчального навантаження студента-політолога з огляду кількості кредитів та кількості годин на один кредит.

4. На основі виявлених спільних та відмінних рис розроблено науково-методичні рекомендації щодо творчого використання прогресивних ідей англійського та уельського досвіду з метою вдосконалення професійної підготовки бакалаврів у галузі політології в університетах України:

- для управлінців у галузі освіти (затвердження Стандарту вищої освіти України для підготовки бакалаврів за спеціальністю 052 «Політологія»; розробка і затвердження професійних стандартів і паспортів професій у галузі політології; налагодження роботи НАЗЯВО; рейтингування університетів за спеціальностями);

- для науковців у галузі дослідження професійної підготовки фахівців з політології: педагогічні науки (дослідження досвіду професійної підготовки фахівців з політології у країнах, які ефективно пройшли процес трансформації від пострадянського до європейського демократичного суспільства; дослідження адміністративно-організаційного і науково-методичного компонентів міждисциплінарних програм); політичні науки (дослідження специфіки організації професійної підготовки фахівців з політології та методики викладання дисциплін політичного спрямування; розробка й оприлюднення наукових та методичних праць);

- для університетів (інституційне та особисте членство науково-педагогічних працівників і здобувачів вищої освіти у міжнародних освітньо-наукових організаціях політичного спрямування; публікація статей у виданнях з політології, що належать до авторитетних міжнародних наукометричних баз даних, апробація результатів досліджень на конференціях у Європі та США; використання можливостей для внутрішньої та міжнародної академічної мобільності здобувачів вищої освіти і науково-педагогічних працівників;

забезпечення прозорості і відкритості оцінювання навчальної діяльності студентів);

- для факультетів та кафедр (диверсифікація освітніх програм, перехід до інтердисциплінарності; збільшення варіативної складової освітньо-професійних програм; збільшення кількості модулів аналітико-дослідницького змісту, проблемно-орієнтованого і прикладного характеру; диверсифікація моделей організації практичної підготовки; розвиток співпраці з громадою; збільшення обсягу самостійної роботи; розробка схеми заохочення та підтримки бакалаврських досліджень у галузі політології у позапрограмний час);

- для викладацького складу (реалізація академічної мобільності; студентоцентрованого підходу; застосування концептуального, інтерпретативного та методологічного підходів, методів активного навчання в освітньому процесі тощо);

- для здобувачів вищої освіти (відповідальність у процесі формування освітньої траєкторії; активність в освітньому процесі та позапрограмних заходах; внутрішня і зовнішня академічна мобільність тощо).

Виконане порівняльно-педагогічне дослідження професійної підготовки бакалаврів гуманітарних наук з політології в університетах Англії та Уельсу не вичерпує всіх аспектів цієї проблематики. Перспективними напрямками подальших педагогічних розвідок вважаємо: адміністративно-організаційний і науково-методичний компоненти дизайну, розробки та реалізації міждисциплінарних програм підготовки бакалаврів у галузі політології в університетах Англії та Уельсу, а також специфіку професійної підготовки магістрів і докторів філософії у галузі політології в університетах Англії та Уельсу.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Публікації, що відображають основні наукові результати дисертації

Монографія

1. Брандибура І. Ю. Професійна підготовка фахівців з політології: досвід Англії та Уельсу [монографія] / І. Ю. Брандибура. – Львів : ВД «Панорама», 2018. – 152 с.

Публікації у виданнях, що включені до наукометричних баз даних

2. Брандибура І. Ю. Реалізація програм професійної підготовки бакалаврів політології в університетах Англії та Уельсу / І. Ю. Брандибура // Молодий вчений. – 2015. – № 11 (26), Ч. 3. – С. 8–12.
3. ¹ Брандибура І. Ю. Аналіз стандартів професійної підготовки бакалаврів політології в системі університетської освіти Англії та Уельсу /

¹ Видання водночас включене до переліку наукових фахових видань України.

І. Ю. Брандибура // Педагогічні науки : теорія, історія, інноваційні технології. – 2015. – № 9 (53). – С. 73–81.

Публікації у наукових фахових виданнях України

4. Брандибура І. Ю. Підготовка бакалаврів політології в університетах Великої Британії: використання методів активного навчання / І. Ю. Брандибура // Збірник наукових праць Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка «Педагогічні науки». – 2016. – Вип. 66–67. – С. 85–93.
5. Брандибура І. Ю. Формування громадянської компетентності бакалаврів політології : досвід Великої Британії / І. Ю. Брандибура // Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. Педагогічні науки : збірник наукових праць / за ред. проф. Анатолія Ситченка. – 2016. – № 4 (55). – С. 58–65.
6. Брандибура І. Ю. Методи контролю та оцінювання у програмах професійної підготовки бакалаврів політології : досвід Англії та Уельсу / І. Ю. Брандибура // Інноваційна педагогіка. – 2018. – Вип. 6. – С. 109–114.
7. Брандибура І. Ю. Професійна підготовка бакалаврів політології в університетах Англії та Уельсу : теорії, концепції, підходи / І. Ю. Брандибура // Молодь і ринок. – 2018. – № 10 (165). – С. 137–141.

Публікації, що засвідчують апробацію матеріалів дисертації

8. Брандибура І. Ю. Міждисциплінарний підхід у системі політологічної освіти: досвід Великої Британії / І. Ю. Брандибура // Наукова дискусія : питання педагогіки та психології : Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, Україна, 4-5 грудня 2015 р.). – К. : ГО «Київська наукова організація педагогіки та психології», 2015. – С. 50–53.
9. Брандибура І. Ю. Симуляція як метод активного навчання майбутніх політологів / І. Ю. Брандибура // Ключові питання наукових досліджень у сфері педагогіки та психології у ХХІ ст. : Збірник тез наукових робіт учасників міжнародної науково-практичної конференції (м. Львів, 29-30 січня 2016 р.). – Львів : ГО «Львівська педагогічна спільнота», 2016. – С. 111–113.
10. Брандибура І. Ю. Практична підготовка бакалаврів політології в університетах Англії та Уельсу / І. Ю. Брандибура // Розвиток наукової та інноваційної діяльності в освіті : здобутки, проблеми, перспективи : Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Умань, 13-14 жовтня 2016 р.). – Умань: ФОП Жовтий О. О., 2016. – С. 18–22.
11. Брандибура І. Ю. Нарахування кредитів у процесі підготовки бакалаврів політології в університетах Англії та Уельсу / І. Ю. Брандибура, Н. В. Муқан // Актуальні питання сучасної науки : III Міжнародна науково-практична інтернет-конференція : тези доповідей (м. Дніпро, 30 січня 2018 р.), Ч. 2. – Дніпро : НБК, 2018. – С. 58–67.

12. Брандибура І. Ю. Організація науково-дослідної роботи бакалаврів політології в університетах Англії та Уельсу / І. Ю. Брандибура // Інноваційні наукові дослідження : теорія, методологія, практика : Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 23-24 лютого 2018 р.). – Київ : ГО «Інститут інноваційної освіти», 2018. – С. 9–13.

АНОТАЦІЇ

Брандибура І.Ю. Професійна підготовка бакалаврів гуманітарних наук з політології в університетах Англії та Уельсу. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – Теорія та методика професійної освіти. – Національний університет «Львівська політехніка», Міністерство освіти і науки України. – Львів, 2019.

У дисертаційній роботі запропоновано вирішення наукового завдання щодо виявлення особливостей професійної підготовки бакалаврів гуманітарних наук з політології в умовах університетської освіти Англії та Уельсу (автономізація, інтернаціоналізація і персоналізації освітнього процесу; диверсифікація освітніх програм; міждисциплінарний характер освітніх програм; гнучкість змісту освітніх програм; прикладний характер освітніх програм; акцентуація на самостійній та науково-дослідній роботі в освітньому процесі; широке використання методів активного навчання та інформаційно-комунікаційних технологій; забезпечення академічної мобільності здобувачів вищої освіти; інтегрованість системи професійної підготовки бакалаврів політології у міжнародний освітньо-науковий простір; забезпечення контролю якості вищої освіти); висвітлено професійну підготовку бакалаврів гуманітарних наук з політології як науково-педагогічну проблему, в основу якої покладено теорії, концепції, принципи, підходи філософії, політології, соціології, педагогіки, психології, економіки; досліджено організаційно-педагогічні засади професійної підготовки бакалаврів гуманітарних наук з політології в університетах Англії та Уельсу на основі розробленої структурної моделі, що охоплює нормативно-правовий, теоретико-методологічний, цільовий, стимулювально-мотиваційний, змістовий, операційний, контрольнорегулювальний та оцінно-результативний компоненти; на основі порівняльно-педагогічного аналізу виокремлено спільне та відмінне у досвіді Англії, Уельсу й України; розроблено науково-методичні рекомендації щодо використання прогресивного досвіду Англії та Уельсу у системі університетської освіти України.

Уточнено зміст понять «бакалавр гуманітарних наук з політології», «фахівець з політології».

Подальшого розвитку набули положення про організацію професійної підготовки майбутніх фахівців з політології на основі комплексного використання традиційних та інноваційних методів навчання із застосуванням

інформаційно-комунікаційних технологій, тісної співпраці університетів з місцевою громадою і потенційними роботодавцями.

Ключові слова: бакалавр гуманітарних наук, освітньо-професійна програма, політологія, професійна підготовка, університет, Англія, Уельс.

Брандыбура І.Ю. Професійна підготовка бакалаврів гуманітарних наук по політології в університетах Англії і Уельса. – На правах рукописи.

Дисертація на соискание ученої ступені кандидата педагогічних наук по спеціальності 13.00.04 – Теорія і методика професійного освіти. – Національний університет «Львівська політехніка», Міністерство освіти і науки України. – Львів, 2019.

В дисертаційній роботі пропонується рішення наукової задачі по виявленню особливостей професійної підготовки бакалаврів гуманітарних наук по політології в умовах університетського освіти Англії і Уельса (автономізація, інтернаціоналізація і персоналізації освітнього процесу; диверсифікація освітніх програм; міждисциплінарний характер освітніх програм; гнучкість змісту освітніх програм; прикладний характер освітніх програм; акцентуація на самостійній і науково-дослідницькій роботі в освітньому процесі; широке використання методів активного навчання і інформаційно-комунікаційних технологій; забезпечення академічної мобільності соискателів вищої освіти; інтегрованість системи професійної підготовки бакалаврів політології в міжнародне освітньо-наукове середовище; забезпечення контролю якості вищої освіти); представлено професійну підготовку бакалаврів гуманітарних наук по політології як науково-педагогічну проблему, в основу рішення якої покладено теорії, концепції, принципи, підходи філософії, політології, соціології, педагогіки, психології, економіки; досліджено організаційно-педагогічні основи професійної підготовки бакалаврів гуманітарних наук по політології в університетах Англії і Уельса на основі розробленої структурної моделі, охоплюючої нормативно-правову, теоретико-методологічну, цільову, стимулюючу-мотиваційну, змістову, операційну, контрольну-регулювальну і оціночно-результативну складові; на основі порівняльно-педагогічного аналізу виділено загальне і особливе в досвіді Англії, Уельса і України; охарактеризовано можливості використання прогресивного досвіду Англії і Уельса в системі університетського освіти України.

Уточнено зміст понять «бакалавр гуманітарних наук по політології», «спеціаліст по політології».

Дальніший розвиток отримали положення об організації професійної підготовки майбутніх спеціалістів по політології на основі комплексного використання традиційних і інноваційних методів

обучения с применением информационно-коммуникационных технологий, тесного сотрудничества университетов с местной общиной и потенциальными работодателями.

Ключевые слова: бакалавр гуманитарных наук, образовательно-профессиональная программа, политология, профессиональная подготовка, университет, Англия, Уэльс.

Brandybura I. Yu. Professional Training of Bachelors of Arts in Political Science at the Universities of England and Wales. – On the rights of a manuscript.

The thesis for the Degree of Candidate of Pedagogical Sciences in the specialty 13.00.04 – Theory and Methodology of Professional Education. – Lviv Polytechnic National University, Ministry of Education and Science of Ukraine. – Lviv, 2019.

The thesis presents the solution to the research problem of identifying specificity of professional training of Bachelors of Arts in Political Science at the universities of England and Wales (autonomy, internationalization and personalization of educational process; diversification of educational programmes; multi- and interdisciplinary nature of educational programmes; flexibility of the content of educational programmes; applied character of educational programmes; focus on independent and research work in educational process; extensive use of active learning methods and information technologies; student academic mobility; integration of undergraduate political science education into international educational and research space; effective higher education quality assurance); professional training of Bachelors of Arts in Political Science has been presented a research problem, solving of which is based on complex integration of theories, concepts, principles, approaches of philosophy, sociology, pedagogy, psychology, economics; organizational and pedagogical principles of professional training of Bachelors of Arts in Political Science at the universities of England and Wales have been analyzed based on the components of the developed structural model (legal framework, theory and methodology, aim, motivation, content, operation, control and regulation, and assessment); common (modernization of the existing system of professional training of political scientists based on current international and national tendencies and priorities of higher education development; autonomy of universities; theoretical and methodological basis of professional training of Bachelors of Arts in Political Science; standardization of professional training; division of educational programmes into compulsory and optional components; application of competency-based approach to the development and implementation of undergraduate political science programmes) and distinctive (specific attributes of the experience of England and Wales are: high level of integration into international educational and research space; diversification of educational programmes through exploitation of multi- and interdisciplinary potential of political science; effective internationalization of education in terms of joint degrees; flexibility of educational programmes and students' freedom in forming their own educational trajectory due to the ratio of compulsory and optional components; applied and analytical-research character of

undergraduate political science programmes; variety of placement learning models; variety of research training models; promotion and support of undergraduate political science research as extracurricular activities; effective implementation of models of incorporation of teachers' research work into the process of preparation of Bachelors of Arts in Political Science; allocation of a considerable amount of political science student's academic load to independent work; effective application of student-centered approach; active use of information technologies; collaboration of universities with potential employers to implement joint projects and to facilitate graduate employment; specific attributes of Ukraine's experience are: low degree of integration into international educational and research space; initial stage of exploitation of multi- and interdisciplinary approach to the development and implementation of undergraduate political science programmes; initial stage of internationalization of professional training; lack of flexibility and personalization of educational programmes in terms of ratio of compulsory and optional components; theoretical nature of training programs for Bachelors of Arts in Political Science; realization of short-term placement learning models; insufficiently systemic and thorough formation of research competence; insufficient efficiency of implementation of models of incorporation of teachers' research into the process of training Bachelors of Arts in Political Science; significant amount of classes and insufficient use of the potential of student independent work; insufficient application of student-centered approach; insufficient use of modern technologies; large academic load of undergraduate political science students in terms of credit numbers and number of hours per one credit) features of the researched countries have been identified; recommendations on creative use of progressive ideas of the English and Welsh experience of professional training of Bachelors of Arts in Political Science at Ukrainian universities have been developed.

The notions "Bachelor of Arts in Political Science", "political science specialist" have been clarified.

The ideas of organization of professional training of political scientists based on the comprehensive use of traditional and innovative teaching and learning methods combined with the use of information technologies, close collaboration of universities with local community and prospective employers have gained further development.

Key words: Bachelor of Arts, educational programme, political science, professional training, university, England, Wales.

Підписано до друку 28.01.2019 р.
Формат 60x90/16. Папір офсетний.
Ум.др.арк.0,9. Наклад 100 прим.
Зам. №2201-1-2019

Видавництво ТзОВ «ЗУКЦ»

*Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру видавців,
виготівників та книгорозповсюджувачів видавничої продукції ДК № 408 від 09.04.2001р.
вул. Вітовського, 25, м. Львів, 79011*

